

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 332

Gospodarka lokalna w teorii i praktyce

Redaktorzy naukowi
Ryszard Brol, Andrzej Sztando,
Andrzej Raszkowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Anna Grzybowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: K. Halina Kocur

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-488-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Zbigniew Grzymala: Możliwości wykorzystywania środków pomocowych z UE przez gminy polskie w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 .	11
Marcin Broł: Problem efektywności partnerstwa publiczno-prywatnego w świetle teorii agencji	21
Andrzej Raszkowski: Tożsamość terytorialna w odniesieniu do rozwoju lokalnego.....	34
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Fragmentacja polityczna w organach uchwałodawczych polskich gmin – dynamika i zróżnicowanie przestrzenne	44
Anna Jasińska-Biliczak: Instrumenty wspierające sektor małych i średnich przedsiębiorstw na poziomie lokalnym – przykład powiatu nyskiego.....	54
Marian Maciejuk: Ewolucja form organizacyjno-prawnych prowadzenia działalności gospodarczej przez samorząd terytorialny.....	64
Joanna Kosmaczewska: Zakorzenie terytorialne jako czynnik rozwoju lokalnego.....	72
Alina Kulczyk-Dynowska: Turystyka w gminach tatrzańskich ze szczególnym uwzględnieniem roli Tatrzańskiego Parku Narodowego	81
Eliza Farelnek, Wioletta Wierzbicka: Miejska gospodarka lokalna w ujęciu holistycznym.....	91
Marcin Feltynowski: Wykorzystanie systemów informacji przestrzennej w procesach decyzyjnych – analiza decyzji o warunkach zabudowy w gminie Zawidz.....	100
Stefan Zawierucha: O gospodarowaniu odpadami na poziomie lokalnym	112
Cezary Brzeziński: Ekonomiczne konsekwencje polityki przestrzennej na przykładzie gminy wiejskiej Brzeziny	121
Piotr Zawadzki: <i>City placement</i> – nowy trend w działaniach promocyjnych polskich miast	131
Grzegorz Maśloch: Społeczno-gospodarcze uwarunkowania konsolidacji i dekonsolidacji jednostek samorządu terytorialnego w Polsce	140
Sławomira Hajduk: Innowacje w zarządzaniu rozwojem przestrzennym na poziomie lokalnym	149
Ewa M. Boryczka: Koncepcja <i>Town Centre Management</i> w procesie rewitalizacji obszarów śródmiejskich polskich miast	157
Bożena Kuchmacz: Aktywność społeczna jako czynnik rozwoju lokalnego.	168
Janusz Jędraszko: Diagnoza bezrobocia osób niepełnosprawnych w powiecie jeleniogórskim.....	179

Justyna Adamczuk: Media społecznościowe jako narzędzie kreowania wizerunku jednostek samorządowych na przykładzie samorządów lokalnych powiatu jeleniogórskiego	189
Jarosław Klosowski, Sergiusz Najar: Pozycja transgraniczna Jeleniej Góry: korzyści i bariery dla rozwoju	200
Agnieszka Krześ: Rozwój Wrocławskiego Obszaru Metropolitarnego oparty na zasobach endogenicznych – wybrane aspekty	211

Summaries

Zbigniew Grzymała: The possibility of using aid funds from the EU by Polish municipalities in the new financial perspective 2014-2020.....	20
Marcin Broł: Efficiency problem of the public-private partnerships from the perspective of agency theory	33
Andrzej Raszkowski: Territorial identity in terms of local development	43
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Political fragmentation in communal councils in Poland – dynamics and spatial differentiation.....	53
Anna Jasińska-Biliczak: Instruments supporting SMEs sector at the local level – example of the nyski powiat.....	63
Marian Maciejuk: The evolution of organizational and legal forms related to running business activities by local government	71
Joanna Kosmaczewska: Territorial embeddedness as a local development factor	80
Alina Kulczyk-Dynowska: Tourism in Tatra municipalities with particular focus on the role of the Tatra National Park	90
Eliza Farelnik, Wioletta Wierzbicka: Local economy of the city in the holistic perspective	99
Marcin Feltynowski: Use of GIS in decision-making process – analysis of planning permissions in Zawidz commune.....	111
Stefan Zawierucha: About waste management at the local level	120
Cezary Brzeziński: The economic impact of spatial policy on the example of Brzeziny rural community	129
Piotr Zawadzki: City placement – a new trend in promotional activities of Polish towns.....	139
Grzegorz Maśloch: Socio-economic conditions of consolidation and deconsolidation of local government entities in Poland.....	148
Sławomira Hajduk: Innovations in spatial management at the local level.....	156
Ewa M. Boryczka: The concept of <i>Town Centre Management</i> in the urban regeneration process of Polish cities centres	167
Bożena Kuchmacz: Social activity as a factor of local development.....	178
Janusz Jędraszko: Diagnosis of unemployment of people with disabilities in the Jelenia Góra powiat	188

Justyna Adamczuk: Social media as an instrument for the creation of local government image. An example of local government of the jeleniogórski powiat	199
Jarosław Kłosowski, Sergiusz Najar: Transborder positions of Jelenia Góra: benefits and barriers to the development.....	210
Agnieszka Krześ: Development of Wrocław Metropolitan Area based on the endogenous resources – chosen aspects	220

Joanna Kosmaczewska

Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu

ZAKORZENIENIE TERYTORIALNE JAKO CZYNNIK ROZWOJU LOKALNEGO

Streszczenie: W artykule „zakorzenie” zdefiniowano jako zdeterminowane stosunkami społecznymi podejmowanie działań ekonomicznych. Do określenia poziomu zakorzenia wykorzystano odsetek udziału osób zatrudnionych z terenu gminy w ogólnej liczbie zatrudnionych w firmie oraz procent udziału płatności na zaopatrzenie w produkty i usługi pochodzące od innych firm z terenu gminy w stosunku do przychodów firmy. Badaniu poddano 107 podmiotów gospodarczych z gmin wiejskich Liniewo i Lipka.

Słowa kluczowe: zakorzenie, rozwój lokalny.

DOI: 10.15611/pn.2014.332.07

1. Wstęp

Fundamentalnym zadaniem prywatnej działalności gospodarczej jest wypracowanie zysku oraz budowanie wartości rynkowej firmy. Nieco inaczej sytuacja wygląda, gdy działalność gospodarcza prowadzona jest w ramach przedsięwzięć społecznych, wówczas wypracowanie społecznej, a nie jedynie ekonomicznej wartości dodanej może być głównym celem przedsięwzięcia gospodarczego. Tym samym gdzieś w okolicach „linii demarkacyjnej” między społeczną a ekonomiczną wartością dodaną lokują się te wszystkie podmioty gospodarcze, które starają się prowadzić swoją działalność, przynosząc korzyści także lokalnej społeczności. Oczywiście wpływ działalności przedsiębiorstwa na funkcjonowanie jego otoczenia może przybierać różne rozmiary i być kreowany za pomocą świadomie podejmowanych działań w ramach koncepcji rozwoju społecznej odpowiedzialności podmiotu gospodarczego lub wynikać po prostu z sieci relacji występujących w lokalnej społeczności. Jednak, bez względu na świadomość podejmowanych działań, ich trwałym efektem jest „zakorzenie”, a więc taka sytuacja, w której podejmowanie działań ekonomicznych jest zdeterminowane w pewnym stopniu stosunkami społecznymi. Zakorzenie wyraża tym samym siłę powiązań przedsiębiorstwa z jego lokalnym otoczeniem i może prowadzić do wzrostu dochodów i zatrudnienia w wielu innych przedsiębiorstwach, a także do zwiększenia wpływów podatkowych władz lokalnych. Wzrost ten wynika z zaopatrzeniowych i dochodowych efektów mnożniko-

wych, a jego siła jest zdeterminowana skalą lokalnych powiązań oraz rozmiarami wydatków czynionych poza lokalnym rynkiem.

Mając powyższe na uwadze, celem niniejszego artykułu uczyniono próbę analizy zakorzenia podmiotów gospodarczych funkcjonujących w dwóch gminach wiejskich, tj. w gminie Liniewo (woj. pomorskie) i w gminie Lipka (woj. wielkopolskie). W artykule poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jaki jest procentowy udział osób zatrudnionych z terenu gminy w ogólnej liczbie zatrudnionych w firmie?

2. Jaki jest procentowy udział płatności za zaopatrzenie w produkty i usługi pochodzące od innych firm z terenu gminy w stosunku do przychodów firmy?

3. Z jakich usług firmy korzystają najczęściej, kooperując z podmiotami z terenu gminy?

By móc odpowiedzieć na tak postawione pytania badawcze, wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy wiejskiej Liniewo (woj. pomorskie) i gminy wiejskiej Lipka (woj. wielkopolskie) przeprowadzono badania empiryczne.

Do badań wybrano dwie gminy wiejskie słabo rozwinięte, z potencjałem turystycznym, reprezentujące typ gmin określony jako „aspirujące gwiazdy”¹. Realizacja badań, przebiegająca z wykorzystaniem techniki wywiadów telefonicznych i bezpośrednich wspomaganych komputerowo (CATI, CAPI), została poprzedzona badaniem pilotażowym². Badaniem objęto 56 podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego, co stanowiło 25% podmiotów tego sektora własnościowego zarejestrowanych w gminie Liniewo. W gminie Lipka badaniu poddano 50 firm, co stanowi 18% jednostek gospodarczych sektora prywatnego.

2. Zakorzenie działania ekonomicznego i jego konsekwencje

Wywodząca się z lat czterdziestych XX w. koncepcja zakorzenia działania ekonomicznego [Polanyi 2010] zakłada, że aktywność podmiotów w sferze gospodarczej warunkują struktury społeczne. Oznacza to tym samym zależność między zachowaniami gospodarczymi a stosunkami społecznymi. Zatem jeśli zachowanie gospodarcze jest związane z określoną relacją lub strukturą społeczną, należy uznać je za społecznie zakorzone [Stachowiak 2011].

W literaturze tematu występuje typologia zakorzenia, której podstawą jest przewodni aspekt wywierający wpływ na podejmowane działania ekonomiczne. I choć granice między poszczególnymi typami zakorzenia wydają się dość kontrowersyjne, warto przytoczyć, iż:

- zakorzenie strukturalne wynika z powiązania zachowań podmiotów gospodarczych z lokalną strukturą społeczną,

¹ Szczegółowy opis metodologiczny typologii gmin zawiera pozycja: [Kosmaczewska 2013, s. 68-77].

² Prezentowane wyniki badań stanowią część badań finansowanych ze środków budżetowych na naukę w latach 2010-2012 jako projekt badawczy habilitacyjny nr NN 114352339.

- zakorzenie kognitywne (poznawcze) oznacza warunkowanie zachowań gospodarczych przez subiektywność posiadanych informacji i ograniczoną racjonalność działania,
- zakorzenie kulturowe oznacza związek podejmowanych decyzji gospodarczych z pewnymi wzorcami myślenia i postaw, wynikającymi z kultury i tradycji,
- zakorzenie polityczne owocuje legitymizacją prowadzonej działalności przez lokalne władze i liderów,
- zakorzenie terytorialne łączy w sobie elementy innych form zakorzenia i oznacza związek podmiotu gospodarczego z procesami zachodzącymi na terenie jego funkcjonowania [Stachowiak 2011; Dudek 2011].

Koncepcja zakorzenia jest szczególnie często wykorzystywana w badaniach przestrzenno-ekonomicznych w celu określenia korzyści wynikających z lokowania na danym obszarze firm międzynarodowych o globalnym zasięgu działania [Domański 2004; Strykiewicz 2004]. Jednakże teoria „katedr na pustyni” wskazuje, że możliwe są także sytuacje, gdy zagraniczna inwestycja poczyniona na danym terenie nie pociąga za sobą lokalnego rozwoju, a funkcjonuje jedynie jako egzogeniczna enklawa nie wykazująca istotnych powiązań z lokalną gospodarką [Hardy 1998]. Zagrożenie takie jest szczególnie istotne w przypadku międzynarodowych inwestycji realizowanych na obszarach wiejskich, gdzie możliwy jest znaczny deficyt kapitału ludzkiego. Z drugiej jednak strony pozyskanie inwestycji o randze międzynarodowej jest na terenach wiejskich rzadkie, a lokalna gospodarka opiera się głównie na funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Dlatego też założyć można, że w gminach wiejskich podejmowanie działań rynkowych będzie podyktowane nie tylko rachunkiem ekonomicznym, lecz także w znacznym stopniu zależeć będzie od takich elementów, jak zaufanie, sieć relacji i powiązań międzyludzkich. Tym samym powinno to oznaczać, że na obszarach wiejskich zakorzenie, jeśli jest możliwe jego występowanie, będzie stanowiło istotny czynnik rozwoju lokalnego.

Wśród barier ograniczających zakorzenie i jego wpływ na rozwój lokalny należy wskazać deficyty w zasobach kapitału ludzkiego, społecznego i finansowego oraz bierną postawę władz lokalnych. Tymczasem rezultaty zakorzenia mogą dotyczyć nie tylko rozwoju lokalnego, lecz także osiągania ponadlokalnych korzyści w postaci np. zmniejszenia wartości transferów państwa z tytułu zasiłków dla osób bezrobotnych i wypłat świadczeń socjalnych.

Jak już wspomniano, zakorzenie może wynikać ze świadomych działań podejmowanych w ramach koncepcji rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu w takich obszarach funkcjonowania firmy, jak:

- ład organizacyjny,
- prawa człowieka,
- stosunki pracy,
- ochrona środowiska naturalnego,
- uczciwe praktyki rynkowe,

- relacje z klientami,
- zaangażowanie społeczne.

Funkcjonowanie podmiotu gospodarczego zgodnie z założeniami wspomnianej koncepcji może zostać wykorzystane do kreowania pozytywnego wizerunku firmy i jednocześnie będzie sprzyjać zrównoważonemu rozwojowi lokalnemu. Mając na uwadze strukturę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarach wiejskich, można jednak założyć, że ich zakorzenie wynika głównie nie z celowej realizacji koncepcji rozwoju społecznej odpowiedzialności, lecz z sieci relacji występujących w lokalnej społeczności. Przejawia się to zaś nie tyle szeregiem sformalizowanych i zaplanowanych działań, ile poszukiwaniem godnych zaufania pracowników i kontrahentów w najbliższym otoczeniu.

3. Metodologia badań

Celem podjętych badań były poszukiwanie odpowiedzi na postawione w artykule pytania badawcze oraz próba stworzenia narzędzia do pomiaru zakorzenia podmiotu gospodarczego. Badania zostały zrealizowane wśród podmiotów gospodarczych na terenie 2 gmin wiejskich, tj. Liniewo (56 podmiotów) i Lipka (50 podmiotów), co stanowi odpowiednio 25 i 18% jednostek gospodarczych sektora prywatnego zarejestrowanych na terenie tych gmin. Badania przeprowadzone zostały z użyciem techniki CATI, a w przypadku podmiotów sekcji I – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym (ze względu na dużą liczbę odmów udzielenia odpowiedzi), badania zrealizowano w terenie, w formie wywiadów bezpośrednich z użyciem komputera (CAPI), przy czym badania sekcji I można uznać za badania pełne (badaniu zostały poddane wszystkie podmioty działające w ramach sekcji I, które nie odmówiły udziału w badaniu). Badania na zlecenie autorki artykułu zrealizowała w 2011 r. firma Bio-Stat, stosując przy wyborze jednostek do badania dobór losowy prosty.

By możliwe były porównanie zakorzenia poszczególnych podmiotów gospodarczych i ewentualne analizy porównawcze, stworzono prosty wskaźnik zakorzenia bazujący na dwóch elementach, tj. zatrudnieniu oraz zaopatrzeniu w produkty i usługi pochodzące od innych firm z terenu gminy w stosunku do przychodów firmy. Oczywiście tak zdefiniowany wskaźnik zakorzenia nie pozwala wnioskować o efektach mnożnikowych, a wskazuje jedynie, na ile podmiot gospodarczy w swoich działaniach bazuje na zasobach lokalnego rynku. Można jednak założyć, że im wyższy odsetek jednostek gospodarczych posiada wysoki wskaźnik zakorzenia, tym ich pozytywny wpływ na lokalny rozwój będzie większy.

Do określenia poziomu zakorzenia wykorzystano następujący wzór na średnią arytmetyczną:

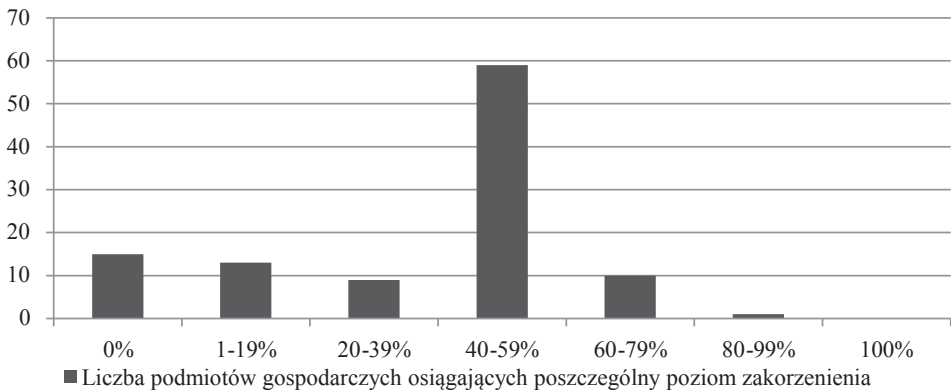
$$W_z = \frac{Z + P}{2},$$

gdzie: W_z – wskaźnik zakorzeniaenia, Z – procentowy udział osób zatrudnionych z terenu gminy w ogólnej liczbie zatrudnionych w firmie, P – procentowy udział płatności za zaopatrzenie w produkty i usługi pochodzące od innych firm z terenu gminy w stosunku do przychodów firmy.

Wykorzystując tak obliczony wskaźnik zakorzeniaenia dla wszystkich podmiotów gospodarczych, dokonano analizy porównawczej. Założono, że w zakresie zatrudniania pracowników poziom korzystania z lokalnych zasobów jest wyższy niż w zakresie zaopatrzenia w produkty i usługi na lokalnym rynku.

4. Wyniki badań i dyskusja

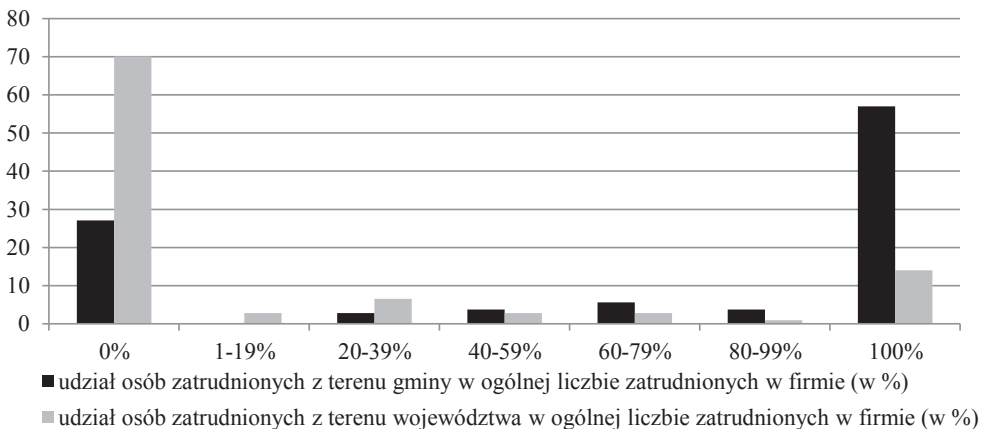
Zaproponowany sposób pomiaru zakorzeniaenia zakłada, że im wyższą wartość przyjmuje wskaźnik, tym bardziej podmiot gospodarczy związany jest z lokalnym rynkiem i tym bardziej przyczynia się on do lokalnego rozwoju. W rzadkich przypadkach wskaźnik ten może przyjmować wartość 100%, co jest jednoznaczne z tym, że jednostka gospodarcza nie zatrudnia pracowników spoza terenu gminy ani nie dokonuje zaopatrzenia w produkty i usługi u kooperantów zlokalizowanych poza obszarem gminy. Oczywiście nie musi to oznaczać, że firma nie posiada żadnych powiązań z jednostkami gospodarczymi spoza terenu gminy, mogą to być bowiem podmioty traktowane jako dodatkowe kanały dystrybucji. Można jednak sądzić, że całkowite powiązanie podmiotu gospodarczego tylko z lokalnym rynkiem może w dalszej perspektywie stwarzać bariery w zakresie wdrożenia innowacji i ewentualnej ekspansji. Założenie to potwierdzają wyniki badań, bowiem wśród poddanych badaniu 107 podmiotów gospodarczych najliczniejszą grupę (59 firm) stanowiły te, dla których wskaźnik zakorzeniaenia wynosił od 40 do 59%, przy czym średni wskaźnik dla wszystkich badanych firm wyniósł 39% (rys. 1). Warto w tym miejscu wspomnieć, że nie stwierdzono statystycznie istotnych różnic między średnią wartością wskaźnika zakorzeniaenia wśród podmiotów gospodarczych działających w dwóch badanych gminach. Nie różnił się on także statystycznie dla podmiotów sekcji I (wg PKD 2007) i pozostałych jednostek gospodarczych. Autorka zakłada jednak, że istotne różnice w wartościach wskaźnika zakorzeniaenia mogłyby dotyczyć dwóch skrajnie różnych gmin wiejskich, reprezentujących na przykład obszary peryferyjne i satelitarne. Wartość wskaźnika zakorzeniaenia mogą bowiem zwiększać takie cechy, jak znaczne zasoby kapitału społecznego i oddalenie od większego miasta – aglomeracji miejskiej. W gminach satelitarnych wskaźnik ten może zatem przyjmować wartości niższe, co może być zdeterminowane wysokim poziomem kapitału ludzkiego, przy jednoczesnym deficycie kapitału społecznego, oraz bliskością ośrodka miejskiego, który spowoduje „drenaż mózgów” i będzie zachętą do poszukiwania kooperantów poza lokalnym rynkiem.

Rys. 1. Wskaźnik zakorzenia wśród firm poddanych badaniu ($n = 107$)

Źródło: badania własne.

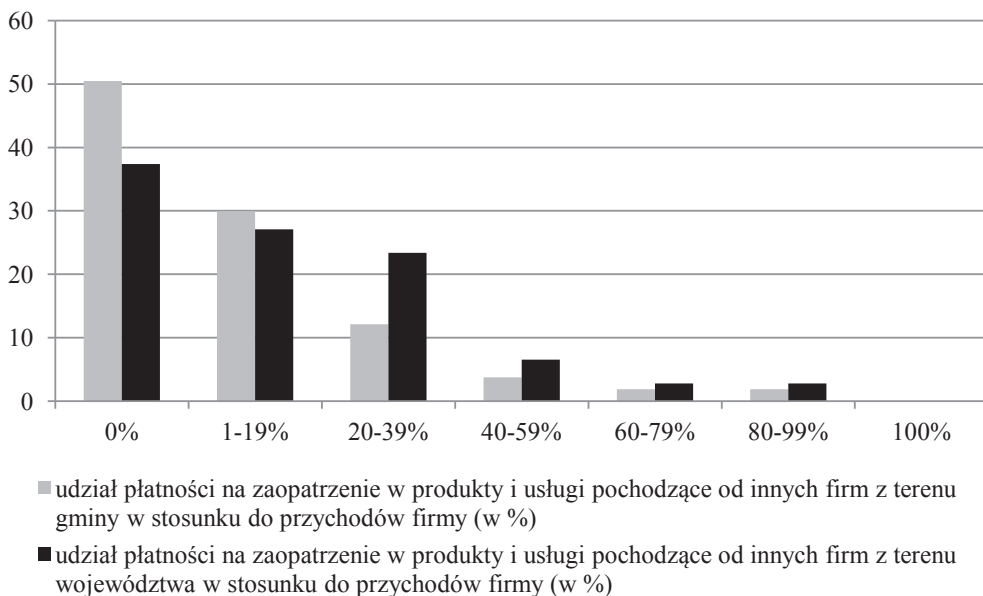
Jak wskazują pozyskane wyniki, każdy z badanych 107 podmiotów średnio zatrudniał 4 osoby, przy czym w badaniu brano pod uwagę wszelkie możliwe formy stosunku pracy, w tym także formy czasowego zatrudnienia. 27% firm nie zatrudniało w ogóle pracowników, co w przeprowadzonym badaniu oznacza, że były to jednoosobowe podmioty gospodarcze. Najliczniejszą grupę (57%) stanowiły firmy zatrudniające wyłącznie pracowników z terenu gminy. Jedynie 14% podmiotów gospodarczych zatrudniało pracowników wyłącznie spoza terenu gminy. Średni odsetek osób zatrudnionych z terenu gminy w ogólnej liczbie zatrudnionych w badanych firmach wyniósł 67%, w przypadku zatrudnionych z terenu województwa było to jedynie 14% (rys. 2).

Rys. 2. Zatrudnienie pracowników z terenu gminy i województwa w badanych firmach

Źródło: badania własne.

Ponadto przeprowadzone badania pozwoliły ustalić, że średni procentowy udział płatności na zaopatrzenie w produkty i usługi pochodzące od innych firm, w stosunku do przychodów badanej jednostki, w przypadku lokalnych kooperantów wynosił jedynie 10%, a w przypadku firm zlokalizowanych poza gminą, lecz jeszcze w obrębie województwa, wynosił 18%. Można także zauważyć pewną prawidłowość wskazującą na to, że podmioty gospodarcze, które ponoszą większe koszty związane z zaopatrzeniem w produkty i usługi, częściej korzystają z dostawców spoza lokalnego rynku (rys. 3).

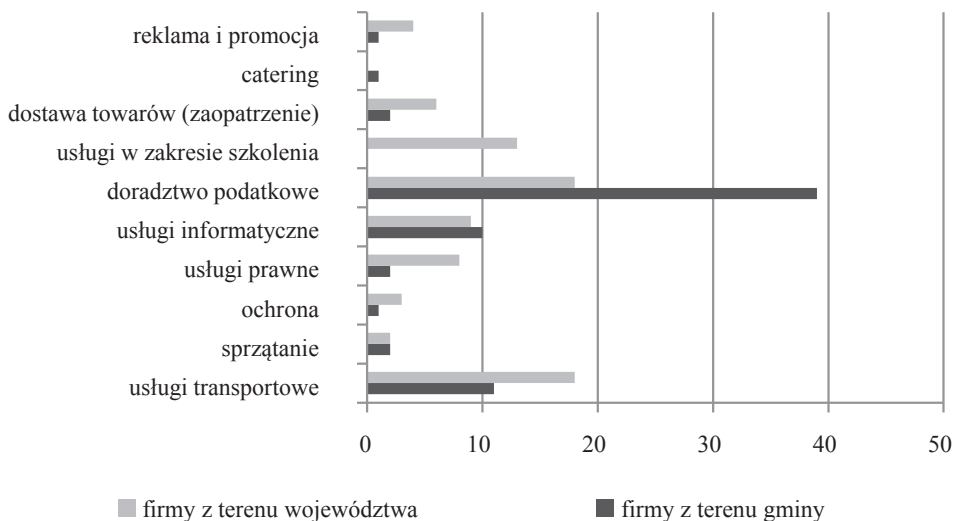

Rys. 3. Zaopatrzenie w produkty i usługi od innych firm z terenu gminy i województwa

Źródło: badania własne.

Otrzymane wyniki badań empirycznych nawiązują do koncepcji rozwoju endogenicznego, w której procesy rozwoju bazują na wewnętrznej akumulacji kapitału finansowego, ludzkiego i społecznego [Grosse 2002]. Zgodnie bowiem z tą koncepcją rozwój turystyki po stronie podaży powinien opierać się na wewnętrznych zasobach gminy i regionu, choć turystów i generowany przez nich popyt należy klasyfikować jako egzogeniczny czynnik rozwoju.

Wyniki badań wykazały, że do najczęstszych usług, z których korzystają firmy, należą: doradztwo podatkowe, usługi transportowe oraz usługi w zakresie szkolenia (rys. 4).

Uwaga: dane w liczbach; jednostka gospodarcza mogła wskazać dowolną liczbę kooperantów

Rys. 4. Zakres zaopatrzenia w produkty i usługi od innych firm z terenu gminy i województwa

Źródło: badania własne.

Pozyskanie informacji od podmiotów gospodarczych o zakresie zaopatrzenia w produkty i usługi od innych firm z terenu gminy i województwa powinno leżeć w interesie lokalnych władz samorządowych. Jest to bowiem nie tylko informacja o zakorzeniu lokalnego biznesu, lecz także wskazówka do zachęcania mieszkańców do rozwijania określonych (deficytowych) działalności gospodarczych na terenie gminy.

Zgodnie z koncepcją elastycznej produkcji [Fiedor, Kociszewski 2010] rozwój lokalny może bazować na tworzeniu specjalistycznych produktów i usług (w tym turystycznych) oferowanych przez MSP w bliskiej kooperacji i przy dużym zaangażowaniu lokalnej społeczności.

Dane na wykresie (rys. 4) wyraźnie wskazują, że w badanych gminach mamy do czynienia m.in. z jedną z dwóch sytuacji:

- 1) możliwości świadczenia usług transportowych przez lokalne firmy są zbyt małe (podaż przewyższa popyt),
- 2) podmioty z terenu gminy świadczące usługi transportowe nie są konkurencyjne cenowo i/lub jakościowo w stosunku do firm z terenu województwa.

Wyniki wskazują także, iż słuszne było założenie, że w przypadku zatrudniania pracowników poziom korzystania z lokalnych zasobów jest wyższy (67%) niż w przypadku zaopatrzenia w produkty i usługi na lokalnym rynku (10%). Można mniemać, że większe zakorzenie w obszarze zatrudnienia wynika z kosztów związanych z dojazdem do pracy oraz rekomendacji potencjalnych pracowników

przez najbliższe otoczenie przedsiębiorcy. Dodatkowo lokalny rynek może nie być w wystarczającym stopniu nasycony potencjalnymi kooperantami.

5. Zakończenie

Podsumowując zatem poczynione rozważania, należy stwierdzić, że na obszarach wiejskich zakorzenienie terytorialne może stanowić czynnik rozwoju jedynie w sytuacji, gdy na danym terenie obecne są wystarczające zasoby kapitału ludzkiego, społecznego i finansowego. Jedynie bowiem taka sytuacja daje podstawy do zakorzenienia działań ekonomicznych podejmowanych przez lokalne podmioty gospodarcze.

Literatura

- Domański B., *Local and regional embeddedness of foreign industrial investors in Poland*, „Prace Geograficzne, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ” 2004, z. 114, s. 37-54.
- Dudek M., *Przedsiębiorczość w perspektywie koncepcji zakorzenienia działania ekonomicznego*, „Studia Socjologiczne” 2011, nr 4(203), s. 156-175.
- Fiedor B., Kociszewski K., *Ekonomia rozwoju*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław 2010.
- Grosse T., *Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2002, nr 1(8), s. 25-48.
- Hardy J., *Cathedrals in the desert? Transnationals, corporate strategy and locality in Wrocław*, „Regional Studies” 1998, vol. 32, s. 639-652.
- Kosmaczewska J., *Turystyka jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich*, Wyd. Naukowe Bogucki, Poznań 2013.
- Polanyi K., *Wielka transformacja*, PWN, Warszawa 2010.
- Stachowiak K., *Rola koncepcji zakorzenienia w geograficznych badaniach nad globalizacją*, „Podstawowe Idea i Koncepcje w Geografii” 2011, t. 5, s. 83-99
- Stryjakiewicz T., *Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie GlaxoSmithKlinePharmaceuticals S.A. w Poznaniu*, Wyd. Naukowe Bogucki, Poznań 2004.

TERRITORIAL EMBEDDEDNESS AS A LOCAL DEVELOPMENT FACTOR

Summary: In the article embeddedness was defined as taking various economic actions determined by social relationships. The level of embeddedness was assessed by percentage of a given commune residents employed in the company in relation to the total number of people employed in the company and the percentage participation of payments for supplies of goods and services from other companies in the commune against the company's income. The study involved 107 economic subjects from the rural communes of Liniewo and Lipka.

Keywords: embeddedness, local development.